

FƏNN SILLABUSU
(İşçi tədris proqramı)

İxtisasın şifri və adı: 6001019 -Tarix-coğrafiya müəllimliyi A/B

Fakultə: Tarix-coğrafiya və incəsənət

Kafedra: Tarix və onun tədrisi metodikası

I Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı: S/f Heydər Əliyev və Azərbaycanın müasir dövlətçilik tarixi. (İşçi proqram Tarix və onun tədrisi metodikası kafedrasının 13.02.2026-cı il qərarı ilə təsdiq edilmişdir. Protokol № 6)

Kodu: IPFS-B08

Tədris ili: I (2025-2026)

Semestr: II (yaz)

Tədris yükü: Cəmi 180 saat. Auditoriya yükü 60 saat: (30 saat mühazirə, 30 saat seminar)

Təhsilalma forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit sayı: 6 kredit

II Müəllim haqqında məlumat:

Soyadı, adı, ata adı, elmi dərəcəsi və elmi adı: B/m Kəlbəliyev Həşim Adil oğlu

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, Ə.Məmmədov 22

Məsləhət günləri və saatları: II gün saat 14.00-15.00, 16.00-17.00

E-mail ünvanı: kadusimerd@mail.ru

III Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

1. Azərbaycan tarixi 7 cildə, VII cild, Bakı: Elm, 2007. 525 s.
2. Azərbaycan tarixi (Üçerklər) Rəcəbli Q. Ə. Bakı, Elm və təhsil, 2013, 542 s.
3. Azərbaycanın dövlətçilik tarixi. Quluzadə M. Bakı, 2016, 264 s.
4. Azərbaycan tarixi. Nuriyeva İ. Bakı, 2016
5. Əliyev H. Müstəqillik yolu. Bakı, 1997.
6. Əliyev H. Müstəqilliyimiz əbədidir. Əsərləri 45 cildə.
7. Rəcəbli R. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının baş memarı. Bakı, 1999.
8. Əliyev H. Azərbaycan XXI əsr və üçüncü minilliyin astanasında. Dirçəliş. 2001. 1-2.
9. Heydər Əliyev və Qafqaz problemləri. Qasımlı M. Kəlbizadə E. Həbibbəyli S. Bakı-2023.
10. Maqsudov F. Heydər Əliyev və Azərbaycan elmi. Bakı, 1998.
11. Qasımlı M. Azərbaycan dövlətçilik tarixi. II cildə.1991-2021. BDU. Bakı, 2021

IV Prerekvizit fənlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən Azərbaycan tarixi fənninin tədrisinə ehtiyac vardır.

V Korekvizit fənlər: Fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənnin tədrisinə ehtiyac yoxdur.

VI Fənnin təsviri və məqsədi: Heydər Əliyev və Azərbaycanın müasir dövlətçilik tarixi fənninin tədrisi tələbələrdə milli-mənəvi şüurun formalaşmasında, milli dövlətçilik ideologiyasının yaranmasında əhəmiyyətli rolu vardır. Azərbaycanın müasir dövlətçilik tarixi fənninin məqsəd və vəzifələrini öyrənmək bu fənninin tədrisi prosesində insanların milli mənlik şüurunun oyanmasında, milli dövlətçiliyə xidmət edən vətənpərvər kimi yetişməsində mühüm rol oynayır. Eyni zamanda insanların dövlətçilik adət-ənənələrə hörmət, Azərbaycançılıq ruhunda tərbiyyə olmasına xidmət edir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şüuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Fənn üzrə tələbələrin biliyi 100 ballıq sistemlə qiymətləndirilir. Yəni tələbənin fənn üzrə toplaya biləcəyi balın maksimum miqdarı 100-ə bərabərdir. Bu balın yarısı (50

balı) tələbənin semestr müddətində fəaliyyətinin nəticəsinə (cari qiymətləndirmə), digər yarısı isə (digər 50 balı) imtahanın nəticəsinə (aralıq qiymətləndirmə) görə verilir.

Fənn üzrə cari qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 bala aşağıdakılar daxildir:

- 20 bal - seminar dərslərində fəaliyyətinə görə;
- 30 bal - kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı LDU-nun Elmi Şurasının 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. İmtahan yazılı şəkildə aparılır və imtahan билетinə bir qayda olaraq fənn üzrə tədris olunan mövzulara aid 5 sual daxil edilir. Hər sual maksimum 10 bal olmaqla qiymətləndirilir (aşağıda qeyd olunan qiymət meyarına əsasən) ki, bu da toplamda fənn üzrə aralıq qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 balı təşkil edir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal - tələbə keçilmiş materialı dərinlən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəfidir;
- 9 bal - tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun məzmununu tam açır;
- 8 bal - tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal - tələbə keçilmiş materialı yaxşı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir;
- 6 bal - tələbənin cavabı əsasən düzgündür;
- 5 bal - tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir;
- 4 bal - tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal - tələbənin mövzudan qismən xəbəri var;
- 0 bal - cavab yoxdur.

Tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balının (imtahanda topladığı balın) miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balı cari qiymətləndirmə balına (semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala) əlavə olunmur.

Fənn üzrə cari və aralıq qiymətləndirmənin ümumi nəticəsinə görə tələbənin biliyi yekun olaraq aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

Bal aralığı (göstərilən ballar daxil olmaqla)	Hərflə işarəsi	Sözlə yazılışı
91-100 bal	A	əla
81-90 bal	B	çox yaxşı
71-80 bal	C	yaxşı
61-70 bal	D	kafi
51-60 bal	E	qənaətbəxş
51-baldan aşağı	F	qeyri-kafi

IX Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin Daxili intizam qaydalarını pozduqda onun barəsində mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir görülməkdir.

X Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat, seminar 30 saat. **Cəmi 60 saat.**

№	Tədris olunan mövzuların məzmunu	Saat		Tarix
		Müh.	Sem.	
1	Azərbaycanın dövlətçilik tarixi Plan: 1. Azərbaycan ərazisində yaranmış qədim və orta əsr dövlətləri. 2. AXC Azərbaycanın ilk müstəqil demokratik dövlətidir. Mənbə: [1, 2, 3]	2	2	
2	Azərbaycan Respublikası dövlət müstəqilliyinin bərpası Plan: 1. Milli azadlıq uğrunda mübarizə və dövlət müstəqilliyinin bərpası haqqında konstitusiyaya aktının qəbul edilməsi. 2. Daxili və xarici siyasətdə atılan addımlar və problemlər. 3. Ermənistanın açıq hərbi təcavüzünün başlanması. Xocalı soyqırımı	2	2	

	4. Azərbaycan Respublikasının ATƏM və BMT-yə üzv qəbul edilməsi və ilk sülh təşəbbüsləri. Mənbə: [1, 2, 3, 4.]			
3	Azərbaycan Xalq Cəbhəsi hakimiyyətinin ilk addımları, anarxiya və xaos illəri Plan: 1. Müstəqillik ərəfəsində hakimiyyət çekişmələri 2. Laçın rayonunun Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğalı. 3. 1992-ci il Prezident seçkiləri. Xalq Cəbhəsi hakimiyyətinin ilk addımları. Mənbə: [2, 3, 4,5,6.]	2	2	
4	Azərbaycan 1992 və 1993-cu ilin I yarısında Plan: 1. Azərbaycan ümumi böhran şəraitində. Yeni Azərbaycan Partiyasının yaranması. 2. Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Kəlbəcər rayonunun işğal olunması. 3. 1993-cü il iyun qyamı. Respublika parçalanma və vətəndaş müharibəsi astanasında 4. Ümummilli lider Heydər Əliyevin ikinci dəfə Respublika hakimiyyətinə qayıdışı, parlamentin sədri kimi fəaliyyəti və ilk xarici səfəri. Mənbə: [1, 2, 3, 6.]	2	2	
5	BMT Təhlükəsizlik Şurasının 884 sayılı qətnaməsi, Bişkek protokolu, Əsrin müqaviləsi və Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasının qəbulu Plan: 1. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 884 sayılı qətnaməsi, Horadiz əməliyyatı və Bişkek protokolu. 2. Azərbaycanın yeni enerji diplomatiyası. Əsrin müqaviləsinin imzalanması. 3. Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasının qəbulu və islahatların başlanması. Mənbə: [2, 3, 4]	2	2	
6	1998-ci il Prezident seçkiləri və islahatların yeni mərhələsi Plan: 1. 1998-ci il Prezident seçkiləri. və demokratikləşmənin sürətləndirilməsi. 2. Ölkədə ölüm hökmünün və senzuranın ləğvi. 3. Konstitusiya Məhkəməsinin yaradılması. 4. Azərbaycan Respublikasının AŞ-ya üzv qəbul edilməsi və Dünya Azərbaycanlıların Təşkilatı birliyinin yaradılması. Mənbə: [2, 3, 4, 5, 9.]	2	2	
7	Azərbaycan Respublikasının neft strategiyası və islahatlar Plan: 1. Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft, Bakı-Tbilisi-Ceyhan qaz boru kəmərinin təməlinin qoyulması. 2. Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq terrorizmə qarşı mübarizədə fəal iştirakı. 3. Dövlət idarəçiliyinin təkmilləşdirilməsi tədbirləri. 2002-ci il 24 avqust referendumu. 4. 2003-cü il 15 oktyabr Prezident seçkiləri və 2005-ci il Parlament seçkiləri. Mənbə: [2, 3, 4, 5, 6]	2	2	
8	Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu. Heydər Əliyev fondu Plan: 1. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu.	2	2	

	2. Heydər Əliyev fondu. Mənbə: [2, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 12.]			
9	Azərbaycan Respublikası 2008-2013-cu illərdə Plan: 1. 2008-ci il Prezident seçkiləri və nəticələri. 2. 2009-cu il referendumu. 3. Azərbaycan Türk Şurasının qurucu dövlətlərindən biri kimi və Türk dünyası ilə əlaqələr. Mənbə: [3, 4, 5, 6, 7.]	2	2	
10	Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq mövqelərinin gücləndirilməsi Plan: 1. Azərbaycan Respublikasının BMT TŞ qeyri-daimi üzvü qəbul edilməsi. 2. Azərbaycan Dünya dini liderlərin görüş məkanına və Dünya kosmik klubunun tamhüquqlu üzvünə çevrilir. Mənbə: [3, 4, 5, 6, 7.]	2	2	
11	Azərbaycan Respublikasının 2013-cu il Prezident seçkiləri, Trans-Adriatik boru kəməri layihəsi və TANAP qaz boru kəməri Plan: 1. 2013-cu il Prezident seçkiləri. 2. Cənubi Qafqaz Dəhlizinin yaradılması və Trans-Adriatik boru kəməri layihəsi. TANAP qaz boru kəməri Mənbə: [3, 4, 5, 6, 7.]	2	2	
12	Azərbaycanın beynəlxalq idman oyunları. 2016-cı il Aprel döyüşləri. Lələ təpə, Ağdərə və Cünnüt əməliyyatları Plan: 1. Azərbaycanın beynəlxalq idman oyunları mərkəzinə çevrilməsi: 2015-ci il Birinci Avropa və 2017-ci il İslam həmrəyliyi oyunları. 2. 2016-cı il Aprel döyüşləri. Lələ təpə, Ağdərə və Cünnüt əməliyyatları. Mənbə: [1,2, 3, 4, 8, 9.]	2	2	
13	2016-cı il 26 sentyabr tarixli Konstitusiyaya referendumu və Mehriban Əliyevanın Azərbaycan Respublikasının Birinci Vitse-prezidenti təyin olunması Plan: 1. 2016-cı il 26 sentyabr tarixli Konstitusiyaya referendumu. 2. Mehriban Əliyevanın Azərbaycan Respublikasının Birinci Vitse-prezidenti təyin olunması. Mənbə: [1,2, 3, 4, 8, 9.]	2	2	
14	Azərbaycan Respublikası 2018-ci il Prezident seçkiləri və Parlament seçkiləri Plan: 1. 2018-ci il növbədən kənar Prezident seçkiləri. 2. Parlament seçkiləri.(2020) Mənbə: [4, 5, 6,7, 8]	2	2	
15	Dövlət sərhəddində Ermənistan təxribatı. Azərbaycan-Türkiyə birgə hərbi təlimləri Plan: 1. Dövlət sərhəddində Ermənistan təxribatı Tovuz döyüşləri. 2. Azərbaycan-Türkiyə birgə hərbi təlimləri. 3. Vətən müharibəsi və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi. Mənbə: [4, 5, 6,7, 8]	2	2	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar: Azərbaycanın müasir dövlətçilik tarixi fənni tədrisində təlim metodlarını öyrənməklə fənninin predmet və vəzifələrini, müasir dövlətçilik tarixi məsələləri

öyrənilir. Bu fənn üzrə nəşr edilmiş mətnlərlə işi öyrənməklə tədrisin keyfiyyəti daha da gücləndirilir. Tədris prosesində tələbələrin müstəqil çalışa bilmələri üsulları gücləndirilir.

XII. Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- müəhazirə, seminar, praktik tapşırıqlar
- təqdimat və müzakirə
- debat
- müstəqil iş/araşdırma

XIII. Fənni üzrə təlim nəticələri:

- Müasir dövrdə Azərbaycan dövlətçiliyinin inkişafına təsir göstərmiş xarici və daxili amilləri təhlil etməyi və ümumiləşdirməyi bacarır;
- Azərbaycanın müasir dövlətçilik tarixinə aid mənbələrdən və sənədlərdən istifadə etməyi bacarır;
- Müasir dövrdə Azərbaycanın sosial-iqtisadi vəziyyətinin əsas xüsusiyyətlərini sintez edir, beynəlxalq vəziyyəti və xarici siyasətinin əsas cəhətlərini qiymətləndirir;
- Müasir dövrdə baş verən tarixi fakt və hadisələri xronoloji ardıcılıqla sistemləşdirir;
- Azərbaycanda mövcud vəziyyətin siyasi və iqtisadi inkişaf xüsusiyyətlərini öyrənir;
- Tarixi şəxsiyyətləri, hadisələri və faktları dövr baxımından qiymətləndirir və onlara münasibət bildirir.

XIV. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XV. Kollokvium sualları:

I kollokvium sualları:

1. Azərbaycan ümumi böhran şəraitində. Yeni Azərbaycan Partiyasının yaranması.
2. Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Kəlbəcər rayonunun işğal olunması.
3. Ermənistanın açıq hərbi təcavüzünün başlanması. Xocalı soyqırımı
4. Azərbaycan Respublikasının ATƏM və BMT-yə üzv qəbul edilməsi
5. 1993-cü il iyun qyamı. Respublika parçalanma və vətəndaş müharibəsi astanasında
6. Ümummilli lider Heydər Əliyevin ikinci dəfə Respublika hakimiyyətinə qayıdışı
7. Ümummilli lider Heydər Əliyevin parlamentin sədri kimi fəaliyyəti
8. 1993-cü il oktyabr Prezident seçkiləri və ilk xarici səfəri.
9. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 884 sayılı qətnəməsi, Horadiz əməliyyatı və Bişkek protokolu.
10. Azərbaycanın yeni enerji diplomatiyası. Əsrin müqaviləsinin imzalanması.
11. Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasının qəbulu və islahatların başlanması.
12. 1998-ci il Prezident seçkiləri. və demokratikləşmənin sürətləndirilməsi.
13. Ölkədə ölüm hökmünün və senzuranın ləğvi.
14. Konstitusiya Məhkəməsinin yaradılması.
15. Dünya Azərbaycanlıların Təşkilatı birliyinin yaradılması.

II kollokvium sualları:

1. Azərbaycan Respublikasının AŞ-ya üzv qəbul edilməsi
2. Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft, Bakı-Tbilisi-Ceyhan qaz boru kəmərinin təməlinin qoyulması.
3. Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq terrorizmə qarşı mübarizədə fəal iştirakı.
4. Dövlət idarəçiliyinin təkmilləşdirilməsi tədbirləri.
5. 2002-ci il 24 avqust referendumu.
6. 2003-cü il 15 oktyabr Prezident seçkiləri
7. 2005-ci il Parlament seçkiləri.
8. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu.
9. Heydər Əliyev fondu.
10. 2008-ci il Prezident seçkiləri və nəticələri.
11. 2009-cu il referendumu.
12. Azərbaycan Türk Şurasının qurucu dövlətlərindən biri kimi və Türk dünyası ilə əlaqələr.
13. Azərbaycan Respublikasının BMT TŞ qeyri-daimi üzvü qəbul edilməsi.
14. Azərbaycan Dünya dini liderlərin görüş məkanına çevrilməsi
15. Cənubi Qafqaz Dəhlizinin yaradılması və Trans-Adriatik boru kəməri layihəsi. TANAP qaz boru kəməri

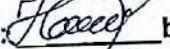
XVI İmtahan sualları:

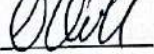
1. Azərbaycan ümumi böhran şəraitində. Yeni Azərbaycan Partiyasının yaranması.

2. Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Kəlbəcər rayonunun işğal olunması.
3. Ermənistanın açıq hərbi təcavüzünün başlanması. Xocalı soyqırımı
4. Azərbaycan Respublikasının ATƏM və BMT-yə üzv qəbul edilməsi
5. 1993-cü il iyun qyamı. Respublika parçalanma və vətəndaş müharibəsi astanasında
6. Ümummilli lider Heydər Əliyevin ikinci dəfə Respublika hakimiyyətinə qayıdışı
7. Ümummilli lider Heydər Əliyevin parlamentin sədri kimi fəaliyyəti
8. 1993-cü il oktyabr Prezident seçkiləri və ilk xarici səfəri.
9. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 884 sayılı qətnaməsi, Horadiz əməliyyatı və Bişkek protokolu.
10. Azərbaycanın yeni enerji diplomatiyası. Əsrin müqaviləsinin imzalanması.
11. Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasının qəbulu və islahatların başlanması.
12. 1998-ci il Prezident seçkiləri. və demokratikləşmənin sürətləndirilməsi.
13. Ölkədə ölüm hökmünün və senzuranın ləğvi.
14. Konstitusiya Məhkəməsinin yaradılması.
15. Azərbaycan Respublikasının AŞ-ya üzv qəbul edilməsi
16. Dünya Azərbaycanlıların Təşkilatı birliyinin yaradılması.
17. Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft, Bakı-Tbilisi-Ceyhan qaz boru kəmərinin təməlinin qoyulması.
18. Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq terrorizmə qarşı mübarizədə fəal iştirakı.
19. Dövlət idarəçiliyinin təkmilləşdirilməsi tədbirləri.
20. 2002-ci il 24 avqust referendumu.
21. 2003-cü il 15 oktyabr Prezident seçkiləri
22. 2005-ci il Parlament seçkiləri.
23. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu.
24. Heydər Əliyev fondu.
25. 2008-ci il Prezident seçkiləri və nəticələri.
26. 2009-cü il referendumu.
27. Azərbaycan Türk Şurasının qurucu dövlətlərindən biri kimi və Türk dünyası ilə əlaqələr.
28. Azərbaycan Respublikasının BMT TŞ qeyri-daimi üzvü qəbul edilməsi.
29. Azərbaycan Dünya dini liderlərin görüş məkanına çevrilməsi
30. Cənubi Qafqaz Dəhlizinin yaradılması və Trans-Adriatik boru kəməri layihəsi. TANAP qaz boru kəməri
31. Azərbaycanın beynəlxalq idman oyunları mərkəzinə çevrilməsi: 2015-ci il Birinci Avropa və 2016-cı il İslam həmrəyliyi oyunları.
32. 2016-cı il Aprel döyüşləri. Lələ təpə, Ağdərə əməliyyatları.
33. 2018-ci il Cünnüt əməliyyatı
34. 2016-cı il 26 sentyabr tarixli Konstitusiya referendumu.
35. Mehriban Əliyevanın Azərbaycan Respublikasının Birinci Vitse-prezidenti təyin olunması.
36. 2018-ci il növbədən kənar Prezident seçkiləri.
37. Parlament seçkiləri. (2020)
38. Dövlət sərhədində Ermənistan təxribatı Tovuz döyüşləri.
39. Azərbaycan-Türkiyə birgə hərbi təlimləri.
40. Vətən müharibəsi və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi.

Heydər Əliyev və Azərbaycanın müasir dövlətçilik tarixi fənninin sillabusu 6001019-Tarix-coğrafiya müəllimliyi ixtisasının təhsil proqramı, tədris planı və işçi proqram. (Tarix və onun tədrisi metodikası kafedrasının 13.02.2026-cı il qərarı ilə təsdiq edilmişdir.) əsasında tərtib olunmuşdur.

Sillabus "Tarix və onun tədrisi metodikası" kafedrasında müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir (13 fevral 2026-cı il, protokol № 6).

Fənn müəllimi : b/m. H.A.Kəlbəyev

Kafedra müdiri : dos. K.F.Mahmudov